

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І
ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА**
[CURRENT ISSUES IN COMPARATIVE AND HISTORICAL
LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY]

УДК 811.133

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 11.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98.13 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.02>

**ЛІНГВІСТИЧНА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД
СИСТЕМАТИЗАЦІЇ МОВ**

Ніна Миколаївна Корбозерова (м. Київ, Україна)

ninakor@ukr.net

доктор філологічних наук, професор кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено вивченню лінгвістичної типології, яка займає одну з провідних ніш у структурі наукових знань у сучасній лінгвістиці.

Завдяки типологічному підходу у мовознавстві з'явилася можливість чітко класифікувати мови за лінгвістичним типом, виявити структурну та функціональну спорідненість або неспорідненість, схожість або несхожість між мовами світу, встановити в мовах мовні універсалії, ізоморфізм, аморфність, аломорфізм.

Ключові слова: лінгвістична типологія, таксономічна типологія, ареальна типологія, соціальна типологія.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

MULTIPLANNING OF THE METHOD OF THE INTERLINGUAL COMPARATIVE ANALYSIS OF THE RELATED / UNRELATED LANGUAGES

Nina N. Korbozerova (Kyiv, Ukraine)

ninakor@ukr.net

DSc (Philology), Professor of Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Linguistic typology, as one of the main areas of language analysis, is focused on the study of the structural and functional features of at least two languages, regardless of the presence/absence of genetic kinship between them. This is one of the essential criteria that distinguish linguistic typology from comparative-historical studies in ontological and epistemological terms, that is, each of these directions has its own, clearly defined subject, principles and methods of research.

Linguistic typology is capable of covering a wider range of general regularities and phenomena that are common to each of the compared languages. At the same time, the identified isomorphic features can be considered as general typological regularities inherent in the structure of the language, and not only as classification features. That is, at this level of analysis of linguistic units, the process of synthesis takes place during the study of the organization and classification of sound, word, sentence, and suprasyntactic units.

Genealogical, typological and territorial are considered to be the current directions of systematization of languages in linguistics.

Each of the directions is characterized by its own approaches, methods and research criteria in language research.

The genealogical approach involves taking into account historical factors, thanks to which it is possible to identify family ties between the languages under analysis.

The typological approach makes it possible to classify languages by linguistic type, according to the taxonomic criteria of structural relatedness or non-relatedness, similarity or dissimilarity, presence or absence of similar features between languages, regardless of their historical origin, territorial distribution and close or distant geographical location.

In addition, linguistic typology deals with the study of type in language, language universals, isomorphism, amorphousness, allomorphy in language.

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов (Українською) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

The territorial approach to classification takes into account the principle of areal research, the purpose of which is to study languages that have been in close contact for a long time and even came under the influence of language convergence.

Keywords: *linguistic typology, taxonomic typology, areal typology, social typology.*

Вступ.

Лінгвістична типологія як один з важливих розділів сучасного науки про мову має розгалужену систему підрозділів, що продиктовано сучасними викликами у суспільстві і неухильному вдосконаленню методів, підходів та прийомів у науці. Наукова парадигма знань вимагає постійного поглиблення та уточнення предмета, завдань та цілей наукового дослідження. Багатоаспектний зіставний аналіз мов дозволив залучити до формальних та таксономічних класифікацій комунікативний, функціональний, прагматичний параметри дослідження.

Актуальність зумовлено необхідністю розширення об'єкту зіставного дослідження мов за рахунок використання сучасних методів аналізу.

Новизна полягає у введенні у науковий обіг таких понять, як логіко-сміслові універсалиї, соціальна типологія.

Основний виклад

Лінгвістична типологія як один з основних напрямів аналізу мови зорієнтована на вивчення структурно-функціональних особливостей одночасно щонайменше двох мов незалежно від наявності/відсутності генетичної спорідненості між ними [1; 2]. Саме це є одним із суттєвих критеріїв, які відрізняють лінгвістичну типологію від порівняльно-історичних студій в онтологічному та епістемологічному планах, тобто кожен з цих напрямів має свій, чітко визначений, предмет, принципи та прийоми дослідження. Тому, на наш погляд, лінгвістична типологія здатна охопити при аналізі більш широкий спектр загальних закономірностей та явищ, що розповсюджуються на кожному з порівнюваних мов. При цьому, виявлені ізоморфні риси можуть розцінюватися як загальні типологічні закономірності, що притаманні будові мови, а не лише класифікаційним ознакам. Тобто на цьому рівні аналізу мовних одиниць відбувається процес синтезу при дослідженні організації та класифікації звуку, слова, пропозиції та надсинтаксичних одиниць.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

Актуальними напрямками систематизації мов у лінгвістиці вважаються генеалогічний, типологічний та територіальний. Кожен з напрямків характеризується при дослідженні мови своїми підходами, методами та критеріями дослідження.

Так, генеалогічний підхід передбачає врахування історичних чинників, завдяки яким є можливим виявлення родинних зв'язків між мовами, які аналізуються.

Типологічний підхід дає можливість класифікувати мови за лінгвістичним типом, згідно таксономічним критеріям структурної спорідненості або неспорідненості, схожості або несхожості, наявності або не наявності схожих рис між мовами, не зважаючи на їхнє історичне походження, територіальне поширення та близьке або далеке географічне розташування. Крім цього, лінгвістична типологія займається вивченням питань типу в мові, мовних універсалій, ізоморфізму, аморфності, аломорфізму у мові.

Територіальний підхід при класифікації враховує принцип ареального дослідження, метою якого є вивчення мов, що тривалий час перебували у тісному контакті і, навіть, опинилися під дією мовної конвергенції.

Типологічні класифікації будуються на підставі формалізації встановлених у процесі зіставлення, у першу чергу і головну, частиномовних ознак шляхом від значення до форми. Таким чином, з'являється змога створити метамову, кодувати інформацію про структуру різних мов світу у плані виявлення структурних універсалій та структурних ізоморфних ознак, а ширше — у плані співставлення загальних та специфічних внутрішньо складних та глибоко неоднорідних компонентів системи з подальшим об'єднанням їх у різноманітні групи та підгрупи.

Останні дослідження із зіставної типології демонструють, що у лінгвістиці чітко окреслився перехід від таксономічної типології (або Як-типології) у бік функціональної, пояснювальної типології (Чому-типології), тобто від принципів спостережної, так би мовити “наївної”, типології до комунікативної, так би мовити “динамічної”, типології. Функціональна типологія, на відміну від таксономічної, зорієнтована на діяльнішу модель мови. Тому, ґрунтуючись на вже існуючих класифікаційних властивостях порівнюваних мов, функціональна типологія має своїм завданням дати відповідь на запитання, яким чином структурно та семантично розрізняються мови. У цьому аспекті до аналізу

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов (Українською) [Lingvistyczna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

широко залучаються не тільки морфолого-синтаксичні категорії, а й лексико-фразеологічні та фонологічні системи, а спектр методів та прийомів дослідження розширюється і залучає комунікативні, прагматичні, когнітивні, етнолінгвістичні, лінгвокультурні аспекти, що неодмінно спричинить значне розширення завдань лінгвістичної типології від виявлення структурних сходжень та розходжень мовних одиниць та створення структурно-типологічних класифікацій мов до побудови типології мовних ситуацій та нових логіко-сміслових універсалій.

Стрімко розвивається і такий розділ мовознавства, як соціальна типологія, до завдань якої можна віднести дослідження писемної традиції, ступеня та типу унормованості і стандартизованості мови, характеру кодифікації мови, правового, конфесійного та навчально-педагогічного статусу мови.

Висновки

У сучасних умовах у зв'язку з тим, що лінгвістична типологія вийшла на новий рівень свого аналізу, її слід віднести лінгвістичної науки, яка покликана зіставляти щонайменше дві мови у плані не лише структурних, а й комунікативних та функціональних особливостей без урахування генетичного походження порівнюваних мов.

Перспектива дослідження

Продовжити розробки у плані подальшого членування лінгвістичної типології залежно від уточнення предмета дослідження, зокрема контенсивного (змістового) зіставного аналізу.

Література:

1. Korunets, Ilko V. *Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages* (Vinnitsya, 2004).
2. Кочерган, М. П. *Основи зіставного мовознавства* (Київ: Академія, 2006).

References:

1. Korunets, Ilko V. *Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages* (Vinnitsya, 2004).
2. Kochergan, M. P. *Osnovy zistavnogo movoznavstva* (Kyiv: Akademija, 2006).

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net